

Jan Louwman en de onweerstaanbare opmars van de schaakcomputer

De schaakcomputer heeft zich ontwikkeld tot een tegenstander van formaat. Zelfs grootmeesters moeten er goed voor gaan zitten om de top-programma's mat te krijgen.

De Rotterdammer Jan Louwman (63) was een van de pioniers bij de ontwikkeling van de schaakmachine.

Hoe een hobby uitgroeide tot een levensvervulling. „Natuurlijk lijd je mee als de computer verliest...”

AVRO
TELEVIZIER
16-02-89

Klaar voor de grote slag

JAN LOUWMAN
en de
onweerstaanbare
opmars
van de
schaakcomputer

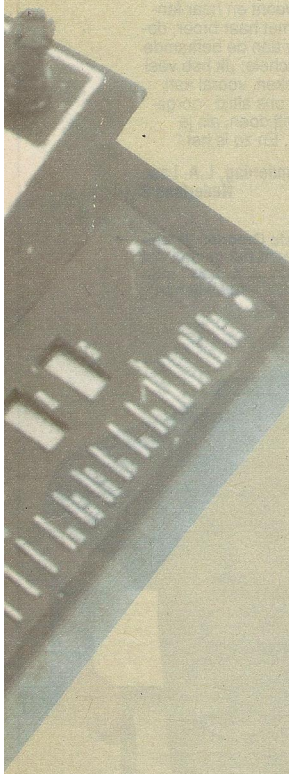
door LEKS VAN DER HORST
foto's: KIPPA

AVRO Televizier - 16 februari 1989, Leks van der Horst:
Jan Louwman en de onweerstaanbare opmars van de schaakcomputer

Jan Louwman en de onweerstaanbare opmars van de schaakcomputer

Jan Louwman achter zijn troetelkindjes. „Je gaat je identificeren met je apparaten, dat houd je niet tegen. Pas nog. De beste computer van het moment. Gaf in één zet alles weg. Vreselijk!”

TOVERKASTJES waren het, de eerste schaakcomputers die in 1978 op de markt kwamen. Winnen van de bleepende machientjes was een fluitje van een cent. Onverstoorbaar stapelden ze de ene fout op de andere. Maar het feit dat zo'n als dubbeldik schaakbord vermomde chipsbak überhaupt een partij kon spelen, deed het hart van de ware schaakvriend al vele slagen sneller kloppen. Stel je voor: altijd een tegenstander bij de hand en mocht het onverhoopt mislopen, dan trok je gewoon de stekker eruit. Daar kraaide verder geen haan naar. Jan Louwman kreeg in die begintijd een zelfde kick van het elektronische schaakwonder. „Het intrigeerde me ontzettend dat zo'n dingetje kon schaken”, memoereert hij, ijsberend door de woonkamer van zijn Rotterdamse

nieuwbouwhuis. Als fanatiek clubschaker en automatiseringsdeskundige ging hij terstond voor de bijl. Binnen de kortste keren had Louwman tien verschillende schaakcomputers in huis en sloeg hij aan het experimenteren. Van het een kwam het ander. Een fabrikant van het nieuwe speelgoed kreeg lucht van zijn activiteiten en vroeg hem op zoek te gaan naar programmeurs. „Dat kwam goed uit. Ik was juist afgekeurd voor mijn werk en kon niet stilzitten. Dat zou mijn dood zijn geworden. Ik ben een levendig type en dat aanbod was voor mij een mooie kans om professioneel met schaakcomputers aan de gang te gaan.” Zo ontwikkelde hij zich tot expert op dit gebied en, van enthousiasme over de ras stijgende speelsterkte, tot propagandist. In 1980 was hij betrokken bij de oprichting van de Computer Schaak Vereniging Nederland. Hij gaf her en der lezingen en demonstraties, kreeg een dagtaak aan het testen van programma's en het begeleiden van zijn programmeurs en speelt sinds 1984 met een computerteam in de Nederlandse competitie.

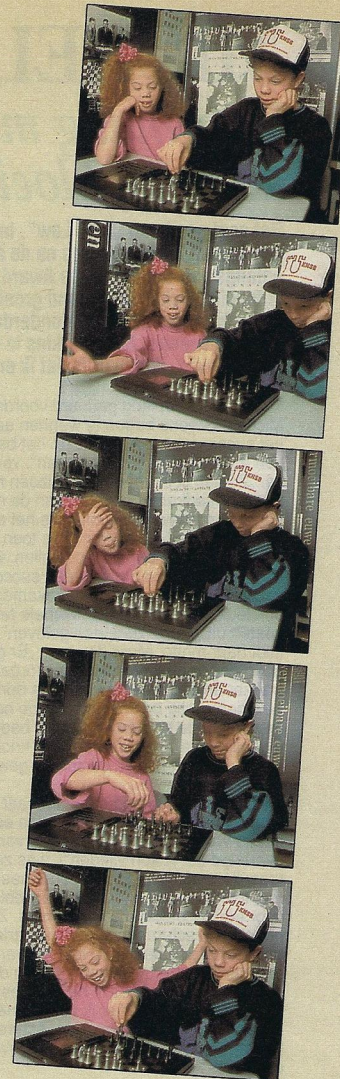
Emotioneel

Dreigt de overdaad hier niet te schaden? „Ja, eigenlijk ben ik er veel te intensief mee bezig”, geeft de gastheer toe. Hij hult zich in de rookwolken van een verse sigaret. „Ik sluit me dag in, dag uit maar op in een kleine, rokerige kamer... Vorig jaar is me dat duur komen te staan. Toen heb ik tot driemaal toe een hartstilstand gehad. Sindsdien beweeg ik vaker en bedien ik de computers bij wedstrijden niet zelf meer.” Hans Böhm vermeldt in het AVRO-cursusboek hoe het eraan toeging toen Jan Louwman dat nog wel deed. „Het is mij gebleken dat Louwman het ego van de computer is”, schrijft de trendy presentator. „Als de computer wint, wint hij ook een beetje en staat-ie slecht, dan probeert hij je af te leiden.” De beklagde lacht zuurzoet: „Dat is niet waar. Hij heeft alleen de ziekte in gekregen nadat hij een partij van een van mijn apparaten had verloren. Daarna heeft hij me ook nooit meer aangekeken. Typisch iets voor Böhm, zo'n reactie. Ik sta juist bekend als uiterst correct en geef eerder de menselijke partij het voordeel van de twijfel. Het is wel zo dat ik me heel erg emotioneel verbonden voel met de programma's die ik heb begeleid. Ik heb me vaak briesend zitten opwinden over de „bucks”, de foutjes, die er nog in bleken te zitten. En natuurlijk lijd je mee als de computer verliest. Dat hebben alle operatoren. Ze zitten allemaal

verschrikkelijk mee te spelen. Als er één een verkeerde zet moet doen, dan zie je hem die met een gezicht vol afgripen, heel langzaam uitvoeren. Je gaat je identificeren met het apparaat, dat houd je niet tegen. Pas nog. De beste computer van het moment. Gaf in één zet alles weg. Vreselijk! Maar om op die uitspraak van Böhm terug te komen: wij, de operatoren, geven vrij snel op als de machine verloren staat. De spelers niet. Die gaan door tot het bittere eind. Ze denken: 't is maar een computer, die maakt nog wel een foutje in het eindspel. Maar dat kun je tegenwoordig wel vergeten.”

Een bezoeking

Hoe sterk is de commerciële schaakcomputer nu precies? Zal de toekomst ons een wereldkampioen van plastic en silicium brengen? Louwman: „De beste apparaten zitten al bijna op meestersniveau en er is een programma, „Deep thought”, dat al diverse grootmeesters heeft verslagen. De schaakcomputer heeft de afgelopen tien jaar een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Dr. Max Euwe zei altijd dat het niets werd, maar vlak vóór zijn dood, in 1981, was hij daar niet zo zeker meer van. „Ik weet het niet, het wordt nu gevaarlijk”, vertrouwde hij me toe. Dat was in 1981. Gary Kasparov heeft zich pas ook in die zin uitgelaten. Ik ben ervan overtuigd dat de computer op den duur van de wereldkampioen zal winnen, maar dat maak ik niet meer mee. Het is moeilijk om de technische ontwikkelingen in te schatten en iets als intuïtie is natuurlijk moeilijk te programmeren. Ik gok op het jaar 2010.” Voor de modale schaker is het spelen tegen de betere kunststreinen nu al een bezoeking. Louwman zelf waagt zich er al jaren niet meer aan: „Tot 1984 kon ik ze hebben, daarna niet meer. Je hebt wel spelers die bijna altijd van de computer winnen, omdat ze gebruik weten te maken van onvolkomenheden in het programma. Die zetten een gecompliceerde koningsaanval op of komen met paard van Troje-achtige stellingen. Dat zijn nog steeds moeilijke factoren voor een programmeur. Er zijn ook schakers met een rot type spel. Dan raakt de computer helemaal de draad kwijt.” Aangemoedigd door deze en gene tips laat de verslaggever zich verleiden tot een krachtmeting met de machine. Jan Louwman installeert een van de pronkstukken uit zijn verzameling, tachtig exemplaren sterk, en sluit hem aan op een „turbokit”, die het denkproces viervoudig versnelt. De strijd gaat lange tijd gelijk op,

Als leermiddel voorziet Jan Louwman een grote toekomst voor de schaakcomputer. „Ik krijg zoveel telefoontjes van vaders die zo'n ding voor hun zontje of dochtertje zoeken. Dat is een goede zaak, want door met een computer te spelen, leer je snel beter schaken.”

totdat het monster een zwakke plek in het vijandelijk kamp forceert. Met een wurgende precisie bouwt het zijn voordeel uit en rond de vijftigste zet moet de uitdager opgeven. Een hard gelag. Waar blijft de tijd?

Maandag, Van huisschaker tot clubschaker, Nederland 2

AVRO Televizier - 16 februari 1989, Leks van der Horst:
Jan Louwman en de onweerstaanbare opmars van de schaakcomputer